
DEME GAFE MIN BE KELE DAGA MAA GANSANW MA MINU YE KAN BAYELEMANAW/KAN FASIRIBAGAW YÉ ANI UKA DEME NINIBAW

www.aiic.org

www.fit-ift.org

www.red-t.org

Kan Bayeɓemanaw/Kan Fasiribagaw minnu taara k'a baara ke kele yɔrow la, tuma caman na, olu ye kanko baarakelaw ke minnu te kanko donnikelaw ye, nka u jɔyɔrow ka bon kosebe kumaɓɔɓɔnya la. N'u be baara ke faratiba be yɔrow minnu na, degun ka teli k'u sɔrow kosebe, wa u mago be lakana kerɓkerɓennen na kele waati ni kele kɔfe. Maa minu be Kan Bayeɓemanaw/Kan Fasiribagaw ka deme nini, u kan k'u ka kunkanbaaraw don ka nesi kan bayeɓemanaw/kan fasiribagaw ma ani k'a don k'u ka kan ka lakana. O waati kelen na, kan Bayeɓemanaw/Kan Fasiribagaw yere ka kan k'u ka josariyaw don ka fara kanko baarakelaw ka sariyaw n'u ka jogorɓumanya kan walasa k'u ka lakana n'u jɔyɔrow bonya.

Nin seben in ye gafe ye min be josariyaw, kunkanbaaraw ani wale jɔnjɔnw jira, dine Lajeba kan Bayeɓemanaw ka Tɔnba (AIIC), Dije kan Fasiri Baarakelaw ka Tɔnba (FIT), ani Red T minnu ladinin do kan Bayeɓemanaw/Kan Fasiribagaw n'u ka beme jinibaw ye. A be tali ke kan Bayeɓemanaw/Kan Fasiribagaw la minnu be baara ke sɔrowdasikulu ka baarake yɔrow, kunnafonidilaw, keyereye jekuluw, ani jekulu werew la keleyɔrow la.

KAN BAYELEMANAW/KAN FASIRIBAGAW TA

HAKƆW

Lakana

I ka kan ni lakana ye ketuma na ani baara kelen kɔfe. Ni a mago be o la, i ka denbaya fana sen b'o la. Lakana finiw ani a minenw kan ka di aw ma, nka maramafen ma kan ka d'aw ma. i komi i ye maa gansan ye, wajibi te i ka sɔrowdasi fini do fo n'i yere sɔnna o ma. Farila keneya ani hakili keneya deme ka kan ka di aw ma. Sani aw ka baara damine, u ka kan ka lakana ni korɔɔko kalan di aw ma.

Deme

I ka hake do i ka deme i ka baara beɓe kɔrow, misali la, ka nesi lafiya ni fen bennenw ma keleyɔrow la walima dagayɔrow la.

Danw

Dan minnu be i jɔyɔrow la, olu ka kan ka nefe ka jeya. I ka hake fo ka ban baara ma min be i ka baarakecogo walima i yere ka sariyaw ni jogorɓumanya tipe ani/walima min be i ka lakana bila farati la kojugu.

Kunnafoni di

I ka kan ka kunnafoni i ka baara kecogo beɓe lajelen na ani yɔrow kerɓkerɓennenw na.

Benkanw

I ka kan ka sara ani benkanseben kɔrow sariya werew minnu be farati cogoyaw jira jate kan ka mine. Baarakewaati ka kan ka ke waati bennen ye ani lafiye waatiw ka kan ka di waati ni waati.

KUNKANBAARAW

Bekakan

Mɔrow o mɔrow mana i bila baara la, i ka baara ke mɔrow beɓe ye cogo kelen na k'a sɔrow i ma i hakilinaw walima i ka hine fara o kan. I te se ka ke ko si lafasabaga ye, wa i ka kan ka nafa sɔrowli fen o fen fo.

Gundo mara

I be kunnafoni minnu sɔrow mɔrow o mɔrow fe i ka baara ketuma na, i ka olu gundo mara. Kana a fo mɔrow si ye wala ka baara ke n'a ye i yere nafa kama.

Kekaje

Nee ka cikanw lase ni ladiya ye i n'a fo i be se ka min. Walasa k'o ke...

- I dege kan bayelema seko jɔnjɔnw na, n'o ye ka kuma folenw lamɓe kosebe, k'a nefe ka jeya kan werew la, ani ka ke ni hakilijagabo ye laadalakow numanfekow la ka fara taamasienw kan minnu te kumakan ye.
- I laben baara ketaw kama ni dajɓe kerɓkerɓennenw degeli ye, dajɓe surunw, kumasenw, a jɔrowɓonaw, ani k'a nini k'u fɔcogo, taamasienw, laadalakow, a jɔrowɓonaw na don.
- Sebenniwe ke i fe 'o be i hakili deme.
- Kana fumafɔlaw ka kunnafoniw dogo walima k'u yeɓema a laseto.
- Ni o kakan, i ka nefeɓli nini, k'a nini kumalasela do fe a ka kuma sumaya, walima ka taamasien ke kumalasela ye n'a te faamuya.

KAN BAYELEMANAW/KAN FASIRIBAGAW KA DEME JININIW TA

HAKƐW

I ka hake do i ka cikan ka Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw kaƚe. N'i ye kunkanbaaraw dafa minnu kofɔlen be jukɔɔ, i bena kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw deme o kuntilenna sorɔli la.

KUNKANBAARAW

Bonya

Kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ye jɛɛɔɔnya ye i ni jamana mɔɔɔw ɛɛ, i be baara ke jamana min kɔɔɔ. N'i ye kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw bonya, u bena i bonya. Kɔɔɔɔ be se ka sigi sen kan nka a te ke ka tɔɔɔ lase maa ma.

Lakana

Kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw be se ka ke farati la ni u be baara ke i ye. I mana ke benkanseben kɔɔɔ walima i te a kɔɔɔ, i k'u lakana ani n'a mago b'a la, u ka denbayaw lakana baara ketuma na ani o kɔɔɛ.

- Kana maramafen di u ma.
- Lakana finiwi ani minenw di u ma, nka aw kana a jini u fe u ka sɔɔɔdasi fini don fo n'u sɔɔɔna o ma.
- Aw kana Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw tɔɔɔw, u ka laderesiw, walima u jaw bɔ kene kan n'u ma yamaruya di u ma.

Deme

Aw ye aw ka Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw deme ni aw ye lafiya ni fen bennenw di u ma foro la ani basigiyɔɔɔ la. Aw ye aw janto u magow n'u haminankow la.

Jɔɔɔɔ jɛɛɔli

I ka kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw jɔɔɔɔ jɛɛɔ ka jeya. Baarakecogo wajibiyalenw ni kunkanbaaraw cakeda ka jɛɛɔ. A ka c'a la, i kana baara dɔw di u ma minnu te tali ke kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw la, ani aw k'a don ko kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw be se ka ban ni o baara be u ka baarakecogo walima u yere ka sariyaw ni u ka jogorɔmanya ani/walima u ka lakana tijɛ.

Bolodali

Kan fasirili be hakilijagabo de wajibiya, o min marali ka gelen keleɔɔɔ la. I be ben baarakewaatiw, lafiɛ waatiw, a jɔɔɔɔnaw kan N'i mago be kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ka deme na, i be waati werew jatemine ani fenw labenniko wajibiyalen werew.

Kunnaɔoni di

kɔɔɔ ka Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw kunnaɔoni ko keta donninɛw na ani kerenkerɛnw la ka kɔɔɔ baara kelen-kelen beɛ jɛ ka jɛsin sigida ni kuntilenna ma. Dajɛ kerenkerɛnɛnw, dajɛ surunw, dajɛw, a jɔɔɔɔnaw jɛɛɔ.

Segesegeli

Ni a jinina ka kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ka baara kecogo jatemine, i ka ke mɔɔɔ tilennen ye ani ka baara ke ni jatemine kecogo bennen ye. Kolɔsili ke ni cikanw be lase cogo bennen na, nka i k'a faamu ko kan fasiri te dajɛ ni dajɛ ye, wa ko i ka cikan fɔɔ ka kan ka jeya. Kɔɔɔɔli ka kan ka ke mɔɔɔ kelen-kelen beɛ la. Sara, ladiilikanw, a jɔɔɔɔnaw ka kan ka di yɔɔɔ la min ka kan ka di.

BAARA KECOGO NI KAN BAYELEMANAW/KAN FASIRIBAGAW YE.

Jɔɔɔɔ

I b'i yere, i ka kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ani mɔɔɔ to kelen bila cogo la min be ke kere saba ye. I yere, i ka Kana Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw, ani mɔɔɔ to kelen beɛ ka se ka jɔɔɔɔ ye ani ka jɔɔɔɔ mɛn. I k'i yere ani i ka kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw kofɔ, ka kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw jɔɔɔɔ jɛɛɔ. Kuma ni mɔɔɔ to kelen ye ani k'a laje, i kana kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw laje.

Kuma

Kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw be i makɔɔɔ i ka kuma ani ka kɔɔɔli ke n'i ye i jɔɔɔɔnɔn. Kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw be se ka kunnaɔoni hake min mine ani k'a di ka jɛ, o be bɔ a ka seko hake la.

- Kuma ke ni dajɛ nɔɔɔmanw ye ani kumaseɛn surunw, minnu be ben hakili ma.
- i be kuma ka jeya, i kana teliya kojugu.
- A jini k'i yere tanga kumaseɛn ma, dajɛ surunw, kumaseɛn, walima kumaseɛn minnu te faamuya laadalakow were la.
- A kolɔsi ko yekeko, hali n'a be deme don ka geleyaw dɔɔɔya, a kan bayelema ka gelen.
- I hakili toni yere ka kumacogo, kan fɔcogo, ani kumacogo la, ani u be se ka nɔɔɔ bila kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ka baara la cogo min na.
- I k'i janto i be min fɔ ani i b'a fɔ cogo min na.

Kolosili

i ka baara do k'a fan fila be k'i ka cikanw faamuya. N'i ma mɔɔɔ to kelen ka kuma faamu, i k'a jini u fe u ka segin a kan ani/walima u ka jɛɛɔli ke. N'i y'a miiri ko mɔɔɔ to kelen ma i ka kuma faamu, i k'a kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw jiniika n'a y'i faamu.

Jate mine

I kana kunkanbaaraw di kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ma. U man kan ka kuma fɔ walima ka jiniinkali ke i tɔɔɔ la; i be min fɔ, u be o baara dɔɔɔn de baara. I ka to kojɛw jɛnaboli la, nka i be kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw ka laadilikanw jini yɔɔɔ minnu na a ka kan ani ni a bennen don.

Deme gafe min be kele daga maa gansanw ma minu ye kan Bayelemanaw/Kan Fasiribagaw yɛ ani uka deme jiniibaw, Tali 3/2012